

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Doç. Dr. Türkkaya Ataöv

Bilimsel Araştırma El Kitabı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://www.pdfkitap.com>

Doç. Dr. Türkkaya Ataöv

**Bilimsel
Araştırma
El Kitabı**

Ankara

Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti.

1969

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://>

Ücretsiz PDF

KIZIM ASLI'YA

ÖNSÖZ

Öğrenciler araştırma yapmak, yazılı ödev hazırlamak ve bunu kolay anlaşılabilir bir biçimde sunmakta güçlük çekmektedirler. Üniversitelerimizin birçok fakültelerinde ve yüksek okullarda bir yardımcı ders kitabı olarak kullanılan bu yayının amacı, öğrencinin araştırarak konu seçmesini, o konuda faydalanan kaynaklar bulmasını, not almayı, alınan bilgileri değerlendirmeyi ve bunlardan çıkan sonuçları anlaşılır bir biçimde sunmayı kolaylaştırmaktır.

Kuşkusuz, bir araştırmanın bilimselliği, asıl, tarafsız bilim kurallarına uygunluk derecesiyle ölçülür. Bu yayın daha çok araştırma yöntemleriyle ilgili bir genel müracaat kitabıdır. Kullanışlı olması için bilerek küçük tutulmuş, verilen örnekler sınırlandırılmıştır.

T. A.

Ücretsiz PDF

İ Ç İ N D E K İ L E R

	Sayfa
Ö N S Ö Z	v
I. ARAŞTIRMADA BAZI KOLAYLIKLAR	1
A. Konunun Seçilmesi	1
B. Geçici Plan	2
C. Kaynakların Toplanması	2
Ç. Not Alma	14
D. Notların Düzenlenmesi ve Tamamlanması	15
E. Raporun Yazılması	16
II. ÇALIŞMANIN BİÇİMİ	18
A. Ön Bölüm	18
B. Metin	19
C. Dipnotları	23
Ç. Ekler	34
D. Bibliyografya	35

III. NOKTALAMA	36
A. Virgül	36
B. Noktalı Virgül	38
C. Nokta	39
Ç. İki Nokta	39
D. Üç Nokta	39
E. Soru	40
F. Ünlem	40
G. Çizgi	41
H. Apostrof	42
I. Parantez	42
İ. Braket	43
J. Tırnak	43
FAYDALANILAN KAYNAKLAR	45
DİZİN	47

I. ARAŞTIRMADA BAZI KOLAYLIKLAR

Bir araştırma yapılırken önce konu seçilmeli, sonra, sırasıyla, geçici bir plân yapılmalı, o konuda yazılmış kaynaklar toplanmalı, okunanların içinden faydalı olan bilgiler süzölmeli, alınan notlar konu yönünden sınıflandırılmalı, notların eksik görünen kısımları tamamlanmalı, ortaya çıkan malzemeye dayanarak yeni bir plân yapılmalı ve sonra etüd yazılmalı ve gerekirse düzeltildikten sonra bir daha yazılmalıdır.

A. Konunun Seçilmesi : Öğrenci ilgilenebileceği bir konuyu seçmeğe dikkat etmelidir. O konu hakkında aydınlanmak istemesi, çalışmanın istekle yürütölmesi ve verimli olması bakımından önemlidir. Doktora seviyesinin altındaki çalışmalarda konunun belirli bir sürede içinden çıkılamayacak kadar geniş olmamasına dikkat etmek faydalıdır. Örneğin, «Tarihte Rus - Amerikan İlişkileri» gibi bir seminer çalışması uzun zaman isteyen bir konu sayılmalıdır. O zaman, konu, diyelim, «1939 - 1941 Yıllarında Sovyet - Amerikan İlişkileri» başlığı altında kısaltılabilir. Gene, «Osmanlı İmparatorluğu'nun Yarı-Sömürgeleşmesi» bir seminerde tek bir kişinin bitiremeyeceği kadar geniş bir konudur. O zaman, bunun yerine, diyelim, «Demiryolu İmtiyazları» daha uygundur. Üstünde çalışılacak konuyu seçmeden önce faydalanılacak kaynaklara bir göz

atmak da gereklidir. Kullanılacak kitaplarda o konu ile ilgili, örneğin, yalnız iki makâle varsa, kaynak bulma sıkıntısı çekileceği meydandadır. Tabii, araştırma hiç ele alınmamış bir konu üzerindeyse "bibliyografyanın yetersizliği engel sayılmamalıdır. Konunun tam başlığını araştırma bittikten sonra koymak yerinde olur.

B. Geçici Plân : Konu seçilip böylece sınırlandırıldıktan sonra kabataslak bir plânın yapılması araştırmanın daha sistemli yürütmesi bakımından faydalıdır. Plânı yapmak için de bir, iki müracaat kitabına ve eldeki bibliyografyaya bakmak gerekir. Araştırma geliştikçe - hele son safhaya erince - plân büyük ölçüde değişebilir.

C. Kaynakların Toplanması : Kaynak toplamaya genel müracaat kitapları ve o konuda tanınmış kimşelerin yazdıklarına bakmakla başlamak gerekir. Araştırma ile ilgili kaynakları toplarken konuyla yakından, hattâ uzaktan ilgili olan kitap, makâle, broşür ve diğer yayınlar aynı boydaki kartlar üstüne yazılmalıdır. Kaynakların defterlere ya da kâğıt parçalarına alt-alta yazılması kullanışsızdır. Her kartın üstüne yalnız bir kaynak yazılmalıdır. Bibliyografya araştırma devam ettikçe zenginleşir. Bu arada, işe yaramayan kaynaklar, yani kartlar da, çıkarılmalıdır. Kart üstüne kaynak aşağıda gösterildiği gibi yazılır. Yalnız, el yazısında ve daktiloda italik olmadığından, kitap ismi ya da dergi adının altı çizilir. Kitap okunduktan sonra ya da bir fikir edinilecek kadar karıştırıldıktan sonra kartın altına kitabın değeri ya da araştırma için önemli herhangi bir nokta hakkında bilgi koymak faydalıdır.

Kartın sol köşesine kütüphane kayıt numarasını yazmak da gereklidir. Böylece, tekrar fiş kataloguna bakma gâilesinden kurtulunmuş olunur.

320. 109

Şen

Şenel, Adan [Alâeddin]. Sağcı Düşünüşün Kritik Tarihi. Ankara, Doğan Yayınevi, 1968.

Herakleitos'tan Ortega Y. Gasset'ye kadar sağcı düşünüşün. rin felsefe, metodoloji ve değerlerinin çözümsüzlük inançlarına dayandığına dair.

Kaynaklar kütüphane kataloglarında, ansiklopedi gibi genel müracaat kitaplarında, rehber yayınlarda, özel bibliyografya ve o konuyla ilgili kitap ya da dergi makalelerinin dipnotları ve bibliyografyalarında aranmalıdır.

1. Kütüphane Katalogları : İyi düzenlenmişlerse, şüphesiz çok faydalıdır. İyi düzenlenmiş bir kütüphanede aranan kaynak yazar, kitap başlığı ve konu katalogunda bulunabilir. Yazar katalogunda kitaplar, yazarların soyadlarına göre, alfabetik sıraya konmuşlardır. Yazar adı hatırlanmıyorsa, kitap, başlıktaki ilk önemli kelimeyle aranabilir. İkisi de bilinmiyorsa, konu katalogunda aranmalıdır. Bulunduğu zaman aynı yazarın o konuda başka çalışmalarının olup olmadığını da araştırmak faydalıdır. Konu katalogu taranırken aynı konuyla ilgili diğer kitaplar da göze çarpacaktır.

a) Kütüphanelerde Kullanılan Sistemler : Bazı kütüphaneler Dewey'nin Onlu Sınıflandırma Sistemini kullanmaktadırlar. Dewey konuları önce dokuza ayırmış, bunların hiçbirine girmeyen genel konuları sıfıra koyarak ana sınıflamanın başına almıştır :

000—099 Genel Konular

100—199 Felsefe

200—299 Din

300—399 Toplumsal Bilimler

400—499 Dilbilim

500—599 Nazari Bilimler

600—699 Tatbiki Bilimler

700—799 Güzel San'atlar

800—899 Edebiyat

900—999 Tarih

Bir kitabın 8'e girmesi demek edebiyat konusunda olduğunu söylemek demektir. Örnek :

812.4 Tillyard, Eustace Mandevill Wetenhall, Milton, London, Chatto ve Windus, 1963.

Bu on ana başlığın herbiri kendi içinde on gruba ayrılmakta, bunlar da gene kendi içlerinde daha ayrıntılara bölünmektedir. Örneğin, «Felsefe» genel başlığında :

110 Metafizik	160 Mantık
120 Metafizik Teorileri	170 Ahlak
130 Psikolojinin Alanları	180 İlk ve Orta Çağ Felsefe Tarihi
140 Felsefe Sistemleri	190 Modern Felsefe
150 Genel Psikoloji	

Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Hacettepe gibi Amerikan yöntemleri uygulayan kuruluşlar ise, Amerikan Kongre Kütüphanesinin sistemine uymaktadırlar. Buradaki fiş numaraları başkadır. Örneğin :

AE70
T686

Toros, Hüsameddin, der., Türkiye Vilâyetleri Sanayi, Turizm Ansiklopedisi, İstanbul, Nurettin Uycan Matbaası, 1965.

Yukarda verilen örnekte, ilk harf olan «A» konuyu göstermekte, ikinci sıradaki «T» harfi de yazarın soyadına işaret etmektedir.

b) Kütüphaneler : Aradığınız kitabı okulunuzun kütüphanesinde bulamadığınız takdirde, diğer fakülte, yüksek okul ve üniversite kütüphanelerine, Ankara ve İzmir'deki Milli Kütüphanelere, T.B.M. Meclisi Kütüphanesine, çeşitli bakanlıklar ve il kitaplıklarına bakmak gerekmektedir. Bazı fakültelerde enstitülerin, bakanlıklarda da müdürlüklerin

ayrı kitaplıkları vardır. Bazı yayınları, Milli Kütüphane aracılığıyla, yabancı ülkelerdeki kütüphanelerden geçici bir süre için getirtmek de mümkün olabilir.

c) Kütüphane Katalogları : Araştırma, kütüphanelerdeki kart kataloglarını taramakla başlayacaktır. Kart katalogları bir kitaplıktaki bütün yayınları gösteren bir dizidir. Kitapların yazar, konu ve başlığa göre, çoğu kez, üç ayrı kartta gösterilebileceğini yukarda söylemiştik. Araştırmanızın «Sosyalizm» ile ilgili olduğunu farzedelim. O zaman, kart kataloglarında, önce konu kataloguna bakmanız gerekecektir. Bu ilk taramanızda şöyle bir yayına rastladığınızı kabul edelim :

336.4

Lan

SOSYALİZM

Lange, Oskar, Sosyalizmin Yeni Meseleleri, çev. A. Biliç,
Ankara, Bagnur Matbaası, 1965, 94 s.

Sol yayınları 1

Kitabın kayıt numarasındaki ilk harf ve rakamlar bu yayının genel konusu ve kitap raflarındaki yerini göstermektedir. Kütüphanede kitapların bulunduğu katlar araştırmacılara açıksa, bu kitabın bulunduğu bölüme giderek hem aynı yazarın başka yayınlarına, hem de gene bu konuda öteki yazarların çalışmalarına göz atmak çok yararlıdır. Bu sayfada bir yere çöküp kitapları orada okumağa başlamak yerine, «İçindekiler» ve «dizin» sayfalarına bakıp hangilerinin araştırmacıya yarayabileceğini kestirmeğe çalışmak gerekir. Bu yolla bibliyografya bir anda genişletilmiş olur. Böylece, araştırmacı da ilk bakışta belki de kısır sandığı bir konu ile ilgili olarak ne kadar yayın yapılmış olduğunu anlamağa başlar.

Bundan sonra yapılacak iş saptanan yazar ya da yazarların öteki yayınlarına bakmak için yazar kataloğunu elden geçirmektir. Yazar ilk ada göre değil, soyada göre aranacaktır.

Kitabın yazarını hatırlayamıyor ya da bilmiyorsanız ve yalnız kitap başlığı aklınızda kalmışsa, o zaman kitap başlığı kataloğuna başlıktaki ilk kelimeyle bakmak gerekecektir.

2. Ansiklopedi ve Genel Müracaat Kitapları : Hem konuyla ilgili derli toplu bilgiyi verir, hem de makâlelerin sonlarına eklenen bibliyografyalarda hangi kaynaklara başvurulabileceğini belirtir. Aşağıda bazı genel müracaat kitapları sıralanmıştır :

a) Ansiklopediler : Kendi konularında iyice sıvrılmış kimseler tarafından yazılan makâlelerin toplamıdır. Genellikle, her makâlenin sonunda bibliyografya vardır.

Brockhaus' Konversation - Lexikon, Wiesbaden, Brockhaus, 1952 . 1967, 12 C.

En tanınmış Alman ansiklopedisi.

Encyclopedia Americana, New York, Encyclopedia Americana Corp., 1958, 30 C.

Amerika ile ilgili konulara daha fazla yer veren faydalı bir ansiklopedi.

Encyclopedia Britannica, 14. B., Chicago, Encyclopedia Britannica, Inc., 1929 . 1958, 24 C.

En geniş ansiklopedi.

İslâm Ansiklopedisi, Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı, 1940—.

Bu ansiklopedinin Loyden baskısı esas tutularak yeni eklerle birlikte.

Çelâl Esat Arseven, San'at Ansiklopedisi, C. I-IV, Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı, 1943 . 1951.

Türk Ansiklopedisi, Ankara, Millî Eğitim Basımevi, 1946—.

Türkiye ile ilgili konulara öncelik veren ansiklopedi.

b) Yıllık ve Almanaklar : Ansiklopedileri tamamlayan yıllık yayınlardır.

Europa, London, Europa Publications, 1946—.

Avrupa memleketlerinin anayasa, basın, dernek, okul ve diğer kurumları hakkında.

Facts on File, New York, Person's Index, 1940—.

Dünya gazetelerinde çıkan haberleri özetleyen haftalık yayın. Yıllık ad ve kavram dizini var.

Halley, W. M. H., An African Survey, Oxford University Press, 1957. Afrika dilleri, nüfusu, yönetim türleri, hukuku, iktisadi durumu, eğitimi, v.b. hakkında.

Information Please Almanac, New York, Macmillan, 1950—.

İstatistik ve faydalı listelerden başka o yılıki gelişmeler.

Keesing's Contemporary Archives, London, Keesing's, 1931—.

Bu haftalık haberler serisine konuşma metinleri ve belgeler de dahil.

Milletlerarası Münasebetler Türk Yıllığı, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dış Münasebetler Enstitüsü, 1960—.

Türk bilim adamlarının Türk dış politikası ve uluslararası ilişkiler konularındaki araştırmaları, belgeler, kronoloji ve bibliyografya.

South American Handbook, London, Trade and Travel Publications, Ltd., 1924—.

Orta ve Güney Amerika ülkeleri hakkında yıllık bilgi.

Statesman's Yearbook, London, Macmillan, 1864—.

Bütün memleketler hakkında genel bilgiler.

U. S. Bureau of the Census, Washington, Government Printing Office, 1879—.

Amerika ile ilgili istatistikler.

World Almanac, New York, World - Telegram, 1868—.

Bir geçen yıl hakkında çeşitli bilgi.

c) Biyografik Sözlükler ve Dizinler : Biyografik sözlükler tanınmış kişilerin hayatları hakkında bilgi verirler.

Allgemeine Deutsche Biographie, Leipzig, Duncker, 1875 - 1910, 56 C. Almanca en önemli biyografik lûgat.

Dictionary of American Biography, New York, Scribner, 1928-1958, 56 C.

Amerikan hayatına katkıda bulunan ölmüş kişiler hakkında 1,633 makâle.

Dictionary of National Biography, London, Smith, Elder, 1885-1961, 63 C.

Büyük Britanya ve sömürgelelerinde sıvırılmış 31,485 kişi hakkında.

Dictionnaire de Biographie Française, Paris, Letouzey, 1933—.

En faydalı Fransız biyografik lügati.

Who's Who, London, Black, 1849—.

Yaşayan tanınmış İngilizlerle bazı sıvırılmış yabancılar hakkında.

Who's Who in America, Chicago, Marquis, 1899—.

Yaşayan tanınmış Amerikalılar.

ç) Atlaslar : Bir kütüphanenin müracaat bölümünün önemli unsurudur.

Rand McNally Atlas, 89. B., New York, Rand McNally, 1958.

Her yıl geliştirilen bu atlasla büyük haritalar vardır. Amerika'ya dış her ülkelere oranla çok fazla yer ayırmıştır.

Shepherd, William Robert, **Historical Atlas**, 8. B., New York, Barnes and Noble, 1958.

M.Ö. 2000'den 1955'e kadarki devreyi kaplayan en geniş tarih atlası.

Times, London, **The Times Atlas of the World**, 1955—.

Beş ciltlik en iyi büyük dünya atlaslarından biri.

d) Dergi Makâlesi, Gazete Haberleri ve Kitap Bibliyografyası : Dergi ve gazetelerde her konuda değerli yazılar yayınlandığı bilinmektedir. Geçmişte yayınlanan bu yazıları sınıflandıran çalışmalar olmasaydı, bu makâleler gömülür giderdi. Ayrıca, kitapların özetlerini veren süreli yayınlar da çok faydalıdır.

Book Review Digest, New York, Wilson, 1950.

1960'denberi yayınlanıp dergilerde eleştirilip yapılan kitapların çok kısa tarafsız özetli.

International Index, New York, Wilson, 1916—.

1907 yılındanberi çıkıyorsa da, 1956'dan bu yana toplumsal bilimler, edebiyat ve sanat alanlarıyla sınırlanmıştır.

New York Times Index, New York, New York Times, 1913—.

On . beş günde bir The New York Times gazetesinde çıkan haberleri sınıflandırır. Bir önceki yılın sınıflandırılmış olayları da ayrıca yayınlanır.

The Readers' Guide to Periodical Literature, New York, Wilson, 1906—.

1900'denberi yüz kadar tanınmış deryide çıkan makâlelerin başlıklandırını her on-beş gün araya getirir. Reader's Guide'da makâlenin dilâliğine bir örnek :

PILLSBURY, Dorothy L.

Ditches : America's oldest co-operatives, C. S.

Mon Mag p2 0 12 '48

Yukarıdaki rumuzlu üç satırdan şu anlaşılmalıdır : Dorothy L. Pillsbury adlı yazar The Christian Science Monitor adlı gazetesinin 12 Ekim 1946 tarihli dergi ilâvesinin ikinci sayfasında Amerika'nın en eski kooperatifleri hakkında bir yazı yayınlamıştır.

e) **Bibliyografyalar** : Hem genel, hem de siyasal bilgiler, sosyoloji ve tarih gibi özel konulardaki yayınlanmış kitap listeleri araştırmalarda baş vurulması gereken kaynaklardandır.

Bibliothèque Nationale, Paris, Impr. Nat., 1900—.

Avrupa'nın en büyük kütüphanelerinden birinde bulunan kitapların listesi.

International Bibliography of Political Science, Paris, Unesco, 1954—.

Siyasal bilgiler konusunda çeşitli ülkelerde çıkan yazıların özeti.

Türkiye Bibliyografyası, Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı, 1928 . 1955; Ankara, Millî Kütüphane, 1955—.

Türkçe kitaplar listesi.

Türkiye Makâleler Bibliyografyası, Ankara, Millî Kütüphane, 1952—.

Türkçe makâleler listesi.

U.S. Library of Congress, Michigan, Edwards, 1942 . 1946, 107 C., Ek. 1941 . 1948, 42. C.

Dünyanın en büyük kütüphanesindeki kitaplar listesi.

f) Resmi Yayınlar : Tarihi belgeler, istatistikî bilgiler, andlaşma metinleri ve buna benzer ilk elden kaynakları içeren resmi belgelerin faydası açıktır. Türk, Amerikan, İngiliz ve Fransız hükûmetleriyle Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler'in önemli belgelerine atıf şekli aşağıda gösterilmiştir :

T.C., Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Umum Müdürlüğü, Düstur, Ankara, Başbakanlık Devlet Matbaası, 1919—.

Kanunlar, yorumlar ve T.B.M.M. kararları ve Bakanlar Kurulu kararları (nizamname, talimatname) ve andlaşmalarla genel hizmetlere ait mukaveleleri içine alır. Aslında, «kavanin ve nizamatsı» içine alan bu resmi yayın 1267'de (H) başlamıştır. «Birinci Tertips» 1908'e kadar olan kanunları, «İkinci Tertips» 1908'den ve «Üçüncü Tertips» de Cumhuriyet'ten sonrakileri de içine almaktadır.

T.C., Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Umum Müdürlüğü, Resmi Gazete, Ankara, Başbakanlık Devlet Matbaası, 1921—.

Kanun ve kararlar. Günlük.

U.S., Statutes at Large, XXIV, Part 1, 866.

U. S., Congress, Senate, Progress on Hoover Commission Recommendations, 81st Cong., 1st Sess., Rept. 1156, s. 4.

U.S., Congress, House, Committee on Interstate and Foreign Commerce, National Foundation Act of 1949, 81st Cong., 1st Sess., 1949 H. R. 4846'ys' ek H. Rept. 796, s. 9.

U. S., Congressional Record, 80th Cong., 2nd Sess., 1948, XCIV, Part 8, 9553.

Great Britain, 3 Hansard's Parliamentary Debates, XXX, (1835), 452.

Great Britain, 5 Parliamentary Debates (Commons), LXXVI (1915), 1723.

Great Britain, Foreign Office, Turkey, No. 1 (1923), Lausanne Conference on Near Eastern Affairs : 1922-1923, Cmd. 1814.

France, Annales de la chambre des députés, Debats parlementaires, LVII (1899), Part II, 132.

France, Annales du senat, Documents, LXI (1902), 843.

France, Ministère des Affaires Etrangères, Documents diplomatiques français, 1871-1914, 1re série, IX (Paris, Imprimerie nationale, 1939), 665.

League of Nations, Secretariat, Application of Part II of the Opium Convention (O. C. 114) (Geneva, 1930), s. 5.

United Nations, Economic and Social Council, Commission on Human Rights, Study of the Legal Validity of the Undertakings Concerning Minorities (E/CN. 4/367. Apr. 7, 1950) (Lake Success, 1950), s. 16.

Eski belgeleri içinde bulunduran ulusal arşivler dikkatten kaçmamalıdır. Örneğin, 1914 sonuna kadar T.C. Dış İşleri Bakanlığı belgeleri araştırmacılara açıktır. Aynı şekilde, İstanbul'daki «Başvekkâlet Arşivleri»ndeki ferman ve diğer yazmalar önemli kaynaklardır.

g) Türk Tarihi ile İlgili Yayınlar : Daha çok Tarih-i Osmanî Cemiyeti, Türk Tarihi Tetkik Kurumu ve Türk Tarih Kurumu yayınları arasında aranmalıdır. Düstur, resmî ve özel «Salmâre»ler de görülebilir.

h) Siyasal Bilgiler, İktisat, Tarih ve Sosyolojide Ana Kaynaklar : Aşağıdakiler tam bir liste değilse de, bazı önemli ansiklopedi ya da seri yayınlara dikkati çekmektedir :

European Yearbook (Annuaire Européen), The Hague, Nyhoff, 1933—. Avrupa uluslararası teşekkülleri hakkında İngilizce ve Fransızca yayın.

Foreign Affairs Bibliography, New York, Harper, 1933—. Uluslararası ilişkiler alanında yayınlanan kitapların listesi ve haklarında kısa bilgi.

International Bibliography of Political Science, Paris, UNESCO, 1954—. Siyasal bilgiler konusunda yayınlanan kitap ve makale listesi.

Political Handbook of the World, New York, Council on Foreign Relations, 1927—. Her ülke hakkında genel bilgi.

Encyclopedia of Modern World Politics, New York, Rinehart, 1950. Çağdaş kavram ve sorunlar hakkında kısa açıklamalar.

Yearbook of the United Nations, New York, United Nations, Department of Public Instruction, 1947—.

Birleşmiş Milletler Teşkilâtının yıllık faaliyetinin özeti.

Business Periodicals Index, New York, Wilson, 1958—.

Muhasebe, ilâncılık, bankacılık, maliye, sigorta, işçi sorunları ve vergiler gibi konularla ilgili 120 dergide çıkan makâlelerin başlıkları. Aylık.

Economic Almanac, New York, Crowell, 1940—.

İktisat alanında yıllık istatistik bilgileri.

İktisat ve Ticaret Ansiklopedisi, 9 C., İstanbul, 1944 - 1960.

İktisadi ve ticari alanlarda Türk ansiklopedisi.

International Bibliography of Economics, Paris, UNESCO, 1955—.

Türlü dillerde yayınlanmış 7.000 kadar kitap ve makâle hakkında bilgi.

Cambridge Histories, Cambridge, University Press; New York, Macmillan, 1902 - 1939.

En yetkili tarih çalışmalarından biri.

Dutcher, G. M. et al., der., Guide to Historical Literature, New York, Macmillan, 1931.

Özellikle tarih kitaplarını tanıtır.

Langer, William Lonard, An Encyclopedia of World History, Boston, Houghton, 1962.

Tarihî olayların en kısa özetli.

Nevins, Allan, The Gateway to History, New York, Appleton, 1938.

Tarih hakkında çeşitli yayınlar.

Encyclopedia of the Social Sciences, 12. B., New York, Macmillan, 1957.

Sosyal bilimlerde en yetkili ansiklopedilerden.

International Bibliography of Sociology, Paris, UNESCO, 1953—.

Çeşitli dillerde sosyolojiyle ilgili yayınları bildiren yıllık.

1) **Tezler** : Üniversite bitirme, doktora, doçentlik ve profesörlük tezleri, yayınlanmasalar bile, sunuldukları fakültelerin kitaplıklarında bulunabilir. Dünyada bellibaşlı üniversitelerde verilen tezlerin özetleri bazı seri yayınlarda yayınlandığı gibi, metinlerin mikrofilmli de getirtilebilir.

1) **Dergiler** : Her öğrenci, her araştırmacı kendi çalışma alanındaki dergileri izlemek zorundadır. İyi bir araş-

tırmacının hem Türkiye'de, hem de yabancı ülkelerde çıkan bilimsel dergileri, mümkün olduğu kadar, elden geçirmesi gereklidir. Bazan, hiç umulmadık bir yayın araştırmaya yeni ya da doğru bir ışık getirebilir. Aşağıda Türkiye'de ve yabancı ülkelerdeki dergileri kapsayan iki önemli yayın görüldüğü. Öğrenci kendi konusunda hangi dergilerin çıkmakta olduğunu buradaki listelerden saptayabilir.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, Arşiv Müdürlüğü, Türkiye'de Süreli Yayınlar ve Basımevleri, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1966.

Her yıl yayınlanan ve dergi ve gazete gibi süreli yayınları isim, konu, yayınlayan ve süre yönünden belirten yıllık.

Eileen C. Graves, der., Ulrich's Periodical Directory: A Classified Guide to a Selected List of Current Periodicals, Foreign and Domestic, New York, R. R. Bowker Co., 1963.

Bütün dünyadaki dergiler hakkında kısa bilgi. On . İkinci Baskısı iki cilttir.

3. Okunulan Kaynaklarda Dipnotları ve Bibliyografyalar : O konuda yazılan diğer kitap ve makaleleri tarıtmak bakımından faydalıdır. Araştırma yapılan konuda çok sayıda kitap varsa, kaynakları değerlendirmek ve hangisiyle başlanacağına karar vermek güç olabilir. Bir yol kitabın «İçindekiler» sayfasıyla «Ad ve Kavram Dizini» nin (İndeks) gözden geçirilmesidir. «İçindekiler» sayfası kitabın iskeleti gibi olduğundan değinilen konular hakkında bir fikir verir. Kitabın sonundaki «Dizin»de de birkaç ana terim ya da kavram aranmalıdır. Kitapların sonuç kısımlarını okumak da o kaynağın araştırma için ne dereceye kadar faydalı olabileceği hususunda bilgi verebilir. Bunların okunması hem bilgi toplamak, hem de planı geliştirmek bakımından faydalıdır. Araştırmada o konuda el kitabı olmuş eserlerle yeni yayınları gözden ırak etmek gerekir. Araştırma yaparken hızlı ve seçerek okumağa gayret etmelidir. Faydalanılan kitap ya da makalelerin

hepsine aynı değeri verilemez. Taraf tutarak yazılmış olanları tespit edebilmek için yazarın kimliği ve amacını anlamaya çalışmak gerekir. Örneğin, Osmanlı hanedanından birinin 1930'larda Türkiye Cumhuriyeti hakkında yazdığı kitaba güvenilemez.

Yazarın ilk kaynaklara inip inmediğine dikkat etmelidir. İnmemişse, o bilgileri kimlerden naklediyor? İlk kaynaklara inmişse, ıktibas ettikleriyle onlardan çıkardığı fikir ve sonuçlar birbirini tutuyor mu? Hatırlamalı ki, aynı ilk kaynağı okuyan başka biri bundan çok daha değişik bir sonuç çıkarabilir.

Ç. Not Alma : Araştırma yapılırken hafızaya güvenmeyecek sistemli not alma şarttır. Araştırma safhasında edilen bilgi, özeti ve kaynağıyla birlikte, aşağıda gösterilen şekilde not edilecek olursa raporun yazılmasında kolaylık sağlanmış olur.

Mazzini'nin milliyetçiliği

Hayes, 551.

(ÖZET)

Mazzini, genellikle, liberal milliyetçilik akımının en önemli önderi sayılır. Çıkış noktası On . Sekizinci Yüzyılın kozmopolit gerçekliğini eleştirmektir. Buna rağmen, insanlığın genel bir gelişim içinde olduğuna inanıyordu. Önemli fikirlerinden biri insanlığın hakları yanında ödevleri de olduğudur.

Araştırmayı yaparken kitap ve makaleler okundukça alınan bilgi kart ya da küçük kâğıtlar üstüne not edilir ve o bilginin özeti kâğıdın sol köşesinde, kaynak da sağ köşesinde kısaca gösterilirse, araştırmanın tasnif ve hazır-

lanmasında büyük ölçüde fayda sağlanır. Yukardaki örnekte görüldüğü gibi, kaynak hakkındaki bilginin tamamı araştırmayı yapanın bibliyografya kartlarında bulunduğundan kullanılan kaynağa yalnız yazarın soyadı ve sayfa numarasıyla işaret etmekle yetiniliyor.¹ Tabii, bibliyografyada aynı yazarın başka kitapları varsa, hangi kitaba atıf yapıldığı sonra karışabileceğinden, kitap başlığı da kartın köşesinde gösterilmelidir.

Metin iktibas ediliyor, yani aynen alınıyorsa, noktalamasına kadar, aynen yazılmalıdır. Her önüne gelen kaynaktan uzun, uzun iktibaslar yapmak gereksizdir. Sonra, unutmamalı ki, iktibaslar yazarın kendi fikirlerini daha iyi aydınlatabilmesi için kullanılır. Yazar iktibas ettiği parçadaki fikri daha açık ve seçik ve daha ikna edici bir biçimde söyleyebilecekse, iktibastan vazgeçebilir. İddiada temel olan sözler, belge gibi parçalar ya da çok güzel ifade edilmiş kısımlar iktibas edilebilir.

Konu sınırları içinde kalmak şartıyla çok not almak zararlı değil, faydalıdır. Yoksa elde az malzeme toplanmış olur.

Araştırma yapan, konusu üstünde ya da kaynaklarını karıştırırken aklına gelen fikirleri gene o kartların üstüne yazmalıdır.

Her kartın üstünde parçanın «iktibas» mı, «özet» mi yoksa «kişisel not» mu olduğunu bu kelimelerle belirtmek faydalıdır, çünkü notlar çoğalınca yazıların bir yerden mi alındığı, yoksa araştırmayı yapanın kendi ifadesi mi olduğu unutulabilir.

D. Notların Düzenlenmesi ve Tamamlanması: Eldeki kaynaklar taranıp notlar alındıktan sonra malzeme geçici

¹ Carlton J. H. Hayes, *The Historical Evolution of Modern Nationalism*, New York, Macmillan, 1955.

plâna göre sıraya konmalıdır. Bu sıraya konuşta fişlerin sol köşesine yazılan küçük özetler yardımcı olacaktır. Araştırma ilerledikçe araştırmayı yapanın bakış açısı genişleyip belki de değişeceğinden, kartlarda gözüken bilgiler araştırma yaparı geçici plânda değişiklikler yapmağa zorlayacaktır.

Kartlar konuya göre sıralandıkça eksik ve fazla bölümler, tekrarlar ve şüpheli noktalar meydana çıkar, zayıf kalan bölümlerin araştırılması derinleştirilir, fazlalıklar atılır, tekrarlar birleştirilir ve şüpheli noktaları aydınlatmak için yeni kaynaklara başvurulur.

E. Raporun Yazılması : Araştırmayı kaleme alırken okuyacak olanları ne bu konuda bütünüyle bilgisiz saymalıdır, ne de tam bilgili. Böylece, herkesin bildiği bazı şeyler uzun, uzun tekrarlanmayacak, çoğunluğun haberi olmadığı konular da herkesce biliniyormuş gibi üstünkörü geçilmeyecektir.

Boşluklar doldurulduktan sonra her bölümün giriş ve sonuç kısımlarını yazarak raporun bölümlerini birbirine bağlamak gerekir. Son bir defa düzeltmeden önce, müvedde olarak yazılan raporu bir kaç gün bir tarafa bırakıp sonra ele almak hem daha tarafsız olmak, hem de yazı stilini düzeltmek için faydalıdır. Metin üslup, gramer ve noktalama bakımından gözden geçirilmeli, kolay ve anlaşılır bir dille yazılmış olmasına dikkat etmelidir. Uzun kıtbaslar kısaltılmalıdır. Araştırmacılar «bize göre,» «biz bu görüşteyiz» gibi deyimler kullanmamağa dikkat etmelidirler. «Biz» bir kaç kişiyi ifade eden bir zamirdir. Araştırmayı bir kişi yapmışsa, bir argo deyim olan «biz» gramer bakımından da yanlıştır. Onun yerine «bu görüşteyim» gibi bir deyim kullanılabilir. Gene üslup konusunda subjektif küçümseme ya da buna benzer yargıya sık sık baş-

vurmak doğru değildir. Örneğin, araştırmada «Çin Halk Cumhuriyeti» yerine «Kızıl Çin»i tercih etmek yerinde sayılmaz. Bu arada, dipnotlarını da kontrol etmek faydalıdır. çünkü, hele uzun araştırmalarda, dipnotlarının karışması pek muhtemeldir. Dipnotları genellikle her bölüm için «1» den başlayarak numaralanır.

Raporlar kalınca beyaz kâğıda daktilo edilmelidir. En uygun ebat 28 s. boy ve 21.5 endir. Kâğıtların dört kenarında bir kaç santim boşluk bırakmak gerekir. Solda dört, sağda iki santim boşluk normaldir. Her yeni bölüm yeni bir sayfayla başlamalıdır. Metin iki ya da bir - buçuk aralıkla daktilo edilmelidir. İktibas edilen parçalar ortaya metnin geri kalan kısmından ayrılacak şekilde sık satır olarak yazılır. Dipnotları da sık satır daktilo edilir. Yalnız, dipnotu arasında çift aralık olmalıdır.

Büyük başlıklarla metin arasında üç, küçük başlıklarla metin arasında da iki aralık bırakılmalıdır. Bir sayfada bir kaç daktilo yanlışı ve düzeltme olunca o sayfayı bir daha yazmak gerekir. Dipnotları metinden ayrı gözükcek şekilde daktilo edilmelidir. Muhteva ile yüklü uzun bir dipnotu alt olduğu sayfaya sığmayınca bir sonraki sayfaya geçilebilir. Bu durumda, «devamı arkada» gibi ibareler eklemek gereksizdir. Dipnotları kısa olunca iki dipnotu bir satıra sıkıştırılmamalıdır.

II. ÇALIŞMANIN BİÇİMİ

Bir araştırma genel olarak üç bölümden ibarettir: Ön bölüm, metin ve referans bölümü.

A. ÖN BÖLÜM

1. **Başlık sayfası:** Bu sayfada üniversite ve fakültenin adı, raporun başlığı, dersin adı, yıl ve yazarın ismi kâğıdın üstünde göze iyi görünecek şekilde dağıtılarak yazılır. Araştırmanın bu sayfası ya da herhangi bir tarafını çiçek ya da benzeri desenlerle süslemek gereksizdir.

2. **Önsöz :** «ÖNSÖZ» ve «GİRİŞ» birbirine karıştırılmamalıdır. Önsözde bu çalışmayı yapmaktaki amaç, araştırmada gördüğü yardımlar ve teşekkürler yer alır. Yazar, bu konuda söyleyeceği bir şey yoksa, önsözden vazgeçebilir.

3. **İçindekiler sayfası :** «İÇİNDEKİLER» kelimesi büyük harflerle sayfanın başına ve ortasına yazılır. Bölüm başlıkları Romen rakkamıyla işaretlenir. Her bölümün hangi sayfalarda başlayıp bittiği gösterilir. Bölümler içindeki başlıkların da yazılıp yazılmaması yazarın tercihinə bağlıdır. Bölümler arasında çift, bölüm içindeki başlıklar arasında tek ara bırakılır. Bölümler kendi aralarında bir hizada, bölüm içindeki başlıklar da kendi aralarında bir hizada olurlar.

4. **Tablo listesi :** Metinle ilgili çok sayıda tablo varsa, bunun bir listesini sunmak faydalıdır.

B. METİN

1. Giriş sayfası : «GİRİŞ» raporun birinci bölümüdür. Konunun bütününe temas edip raporun tezini ileri sürer. Rapor bu sayfayla birlikte «1» ile numaralanmaya başlar. Bundan önceki sayfalar küçük romen rakamıyla (i, ii, xiv) numaralanır.

2. Bölümler : Rapor bölümlere ayrılır. Rapor uzunsa her bölüm yeni bir sayfayla başlar. Her bölüm kendi içinde daha küçük kısımlara ayrılabilir. O zaman her küçük kısmın bir başlığı olmalıdır.

3. İktibaslar : Genel olarak iktibaslar kelime, imlâ ve noktalama bakımından aslına uygun olarak yapılır. İktibas edilen parça dört satırdan fazla ise normal metinden ayrılacak bir şekilde, sayfanın ortasına, sık satır olarak ve tırnak işaretleri içine yazılır. İktibas edilen bölümden bazı kelimeler çıkarılıyorsa, bunların yerleri üç nokta ile şu şekilde gösterilir :

«Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Istik. bâlde dahi, seni bu hazinenden mahrum etmek isteyecek dahi!! ve harici bedhahların olacaktır...»

Atatürk'ün bu çok iyi bilinen «Gençliğe Hitabe»sinden buraya aktarılan cümlelerden «Bu temel, senin en kıymetli hazinendir» cümlesi çıkarılmış olduğundan, onun boşluğu birbirini izleyen üç nokta ile belirtilmiştir.

Türkçe ve İngilizcede iktibas edilen metinden çıkarılan kelimeler birbirini izleyen üç nokta ile gösterilirken, metin Fransızca ya da İspanyolca ise çıkarılan kelimelere boşluklar arasına konan üç nokta ile işaret edilir. Örneğin :

«Masquant leur égoïsme sous le voile de la philosophie, ils affichaient ses maximes pour séduire le vulgaire et bâtir leur fortune aux dépens de sa crédulité.. Voilà les égoïstes qui déshonorent la philosophie.»

İktibas edilen parça İtalyanca ise, çıkarılan kelimeler yerine dört nokta konur ve sonra bir hane boşluk bırakılır.

İktibas edilen parçada bir yanlış varsa, doğrusu bracket içinde belirtilmek şartıyla, metin aynen nakledilir. Örneğin :

«Kırk . sekiz [elli] federe devletten bileşik olan A. B. D...»

İktibas edilen parça rapordaki bir cümle ile birleştirilecek olursa, nakledilen kısım büyük harfle başlasa bile, ilk harf küçük harfe çevrilmelidir. Örneğin :

Mustafa Kemal göre 1923'de «bünye-i devletini yaşatmak için harice müracaat etmeksizin memleketin menabı ve varidatıyla temini idare tedbirini bulmak lazım ve mümkündür» demişti.

Yukardaki cümlede «bünye» kelimesinin ilk harfi büyüktü; iktibas edilirken, aynı cümle içinde başka bir ibareyle birleşince küçüldü. Aynı şekilde, iktibas edilen parça gramer bakımından bir önceki cümleye bağlanmıyorsa, bu parçanın ilk harfi küçük harfle başlasa bile, büyük harf kullanılabilir. Örneğin :

İsmet Paşa'nın 1923'deki şu sözlerini hatırlayalım : «Harici istikraz [dan]...başka çare yoktur. propagandasını ıslah ediyoruz. Mazi tecrübeleri...istikrazların millî varlık nokta-i nazarından taşınamayacak kadar ağır şeraitini gösteriyor...Hariciden gelecek lütufların teslimiyetin karşılığı olan şartı anlamak müss. küll müdür?»

Bu iktibasın aslında «harici» kelimesi cümle başında değil, içinde gelmekte olduğundan ilk harfi küçüktü.

İktibas edilen parçada her hangi bir kelime ya da ibarenin, önemini belirtmek için, altı çizilebilir. Yalnız, bu italikleştirmenin parçanın aslında olmadığını söyle belirtmek gerekir :

«Nazari olarak, Hükümetin bütün tasarrufları, *hükümdar adına* (İtalikler yazara aittir) yapılmış tasarruflar sayılır.»

«İtalikler yazara aittir» ibaresi cümlelerin sonuna da braket içinde konulabilir. Aynı şey dipnotunda «İtalikler benim» sözüyle de gösterilebilir.

Nokta ve virgüller tırnak işaretlerinin içine, noktalı virgül, iki nokta, soru ve ünlem işaretleri de tırnak işaretlerinin dışına konur. Yalnız, soru ve ünlem işaretleri iktibas edilen kısmın bir parçası ise tırnak işaretinin içinde kalır. Örneğin :

«Âli Paşa malûm olan kudretiyle, inceliğiyle ve uzak görürlüğüyle nasıl oldu da ne kapitülasyonları kaldırmaya, ne de müdahaleyi gidermeye götüren bir yol bulamadı?»

4. Rakkamlarının kullanılışı : Bir raporda rakkamlar-gelişigüzel yazılmaz. Bir ya da iki haneli rakkamlar yazıyla, üç ve daha çok haneli olanlar da rakkamla belirtilir. Bu kuralın bazı istisnaları vardır.

Rakkam listeleri, istatistikler, yüzdeler, sayfalar ve tarihlerde hane sayısına bakılmaksızın Arap rakkamları (0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9) kullanılır.

Cilt, bölüm ve seri başlıkları büyük Romen harfleriyle (I, II, XVIII, v.b.) gösterilir.

Küçük Romen harfleri (i, ii, xviii, v.b.) küçük bölümlerde ve raporun «Ön Bölüm» undeki sayfalarda kullanılır.

Yüzyıl ve kesirlerin yazılışı şu örneklerden anlaşılabilir :

On . sekizinci Yüzyıl	onda . bir	3/4 130
-----------------------	------------	------------

Bölümler ve onun içindeki tâli bölümler en iyi şu harf ve rakamlarla gösterilebilir :

I. Asya

A. Hindistan

1. Hind Tarihi

a) On . seksizinci Yüzyıl

(1) Bahadır Şah'tan Mehmet Şah'a Kadar

1) Bahadır Şah'ın "Khur-ı Zaman" Unvanını Alışı

2) Sonrası.

II. Avrupa

A. Portekiz

1. Portekiz Tarihi

a) Portekiz'in Hindistan'la İlgisi

5. Kısaltmalar : Dr., Bn. ve benzeri kelimeler hariç, raporda lüzumsuz kısaltmalar yapmamalıdır. Hele bazılarını nasıl olsa anlaşılır diye kısaltarak yazmak çirkin ve yanlışır.

6. Yabancı kelimeler: Türkçede kullanılabilen ve karşılığı bulunmayan bazı yabancı kelimelerin altı çizilmelidir. *Daktiloda altı çizilen kelimeler baskıda italikle, italik yoksa siyah punto ile gösterilir. Örnekler :*

<u>a priori</u>	<u>coup d'état</u>	<u>per capita</u>
<u>ad infinitum</u>	<u>entrepreneur</u>	<u>per se</u>
<u>Bellum Justum</u>	<u>ex officio</u>	<u>résumé</u>
<u>a propos</u>	<u>exposé</u>	<u>status quo</u>
<u>bona fide</u>	<u>habeas corpus</u>	<u>vis . à . vis</u>
<u>Chargé d'affaires</u>	<u>inter alia</u>	
<u>communiqué</u>	<u>laissez faire</u>	

Türkçe bir raporda yabancı bir dilden ve çeviri yapmadan ıktibas yapılıyorsa bütün yabancı kelimelerin altı

nı çizmeğe hacet yoktur. Tabii, yabancı şahıs, şehir ve kurum adlarının da altı çizilmez.

C. DİPNOTLARI

Dipnotları referans dipnotları ve muhteva dipnotları olmak üzere ikiye ayrılır. Metin içinde dipnotu numarası iktibas edilen parçanın ya da diğer herhangi bir cümleinin sonunda o satırın biraz üstüne ya da satır içinde parantez içine konulacak bir rakkamla gösterilir. Bütün dipnotları o sayfa altına sıra ile işaretlenir. Bir sayfalık metinde ne kadar dipnotu rakkamı varsa, o sayfanın altında o kadar da dipnotu olmalıdır. Doğrudan doğruya yapılan iktibaslar da dipnotu numarası iktibas edilen parçanın en sonuna konur.

1. Referans Dipnotları

a) Genel : Bir kitap ya da yazı, dipnotunda ilk defa olarak gösterildiği zaman tam olarak, yani yazarın adı, kitabın başlığı, varsa cilt numarası, basıldığı şehir, basımevi, tarih ve sayfa numarası ile birlikte yazılır. Aynı referans ikinci ve daha sonraki zikredilişinde daha kısa olarak gösterilir.

b) Kitap :

- (1) İlk ad önce ve soyad sonra olmak şartıyla, yazarın adı. Yazarın adından sonra bir virgül.
- (2) Kitabın adı. Altı çizilmelidir. Sonra bir virgül ya da nokta.
- (3) Varsa derleyen ya da çevirenin adı.
- (4) Cilt numarası ve virgül.
- (5) Varsa baskı numarası ve virgül.

- (6) Varsa seri numarası ve virgül.
- (7) Basıldığı yer ve virgül.
- (8) Basıldığı basımevi ve virgül.
- (9) Basıldığı tarih ve virgül.
- (10) Sayfa numarası ve nokta.

c) Makâle :

- (1) Yazarın adı ve soyadı ve virgül.
- (2) Tırnak işaretleri içinde makâlenin başlığı. İkinci tırnak işaretinden önce bir virgül.
- (3) Makâlenin yayınlandığı derginin adı. Altı çizil-melidir.
- (4) Büyük Romen rakamlarıyla cilt numarası ve virgül. Sonra dergi numarası. Parantez içinde derginin tarihi ve virgül.
- (5) Sayfa numarası ve nokta.

Yukarıda kısaca sıralanan başlıklara daha geniş olarak bakalım.

(1) **Yazarın adı :** Yazarın adı yalnız ilk harfler büyük olarak ad ve soyadı sırasına göre yazılır. Bütün adı ya da yalnız soyadı büyük harflerle yazmak lüzumsuzdur. Bili-niyorsa, ilk adın yalnız birinci harfi değil, hepsi yazıl-malıdır. Zikri metinle ilgili bir önem taşımıyorsa, yazarın «General,» «Cumhurbaşkanı» ve «Profesör» gibi lâkapları konmamalıdır. Makâle, yazarın adını belirtmiyor, fakat araştırmayı yapan kişi makâle sahibini biliyorsa, isim braket içinde gösterilir. Makâlede müstear isim kullanıldığında araştırmayı yapan yazarın gerçek adını biliyorsa, bu da braket içinde gösterilir.

Yazarlar iki ya da üç kişiyse bütün isimler tam olarak yazılır. Üçten fazlaysa yalnız ilk yazarın adı belirtilir ve geri kalanı için «ve diğerleri» anlamına gelen «et al.» ke-

limeleri konur. «Et al.» yerine «ve diğerleri» kelimelerinin kısaltılmışı olarak «ve d.» de kullanılabilir.

Bazı kitaplar derlemedir. O zaman derleyenin adı yazarın adının yerine konur.

Bazen, «yazar» bir cemiyet, yasama organı, bakanlık, ya da firma olabilir.

(2) **Kitabın adı** : Kitabın adı, kitabın başlık sayfasında nasılsa öyle yazılır. Makâle adı da makâle başlığı ne ise aynen geçirilir. Yalnız, çift başlık varsa okumada kolaylık sağlamak için aralarına iki nokta koymak gibi bazı ufak değişiklikler yapılabilir.

Kitap ve dergi adlarının altı çizilir. Makâle dergiden önce ve tırnak işaretleri arasında gösterilir. Kitap adından sonra ya virgül, ya nokta konur. Makâle adından sonra konan virgül ikinci tırnaktan önce yer alır.

(3) **Derleyen ya da çevirenin adı** : Yazarı derleyen ya da çevirenden ayırmak için adın önüne ya da arkasına «der.» ya da «çev.» kısaltmaları konur.

(4) **Cilt numarası** : Araştırmayı yapan bir kaç ciltlik bir eserin hangi cildini kullanıyorsa, bunu «C. I,» «C. III,» «C. XVIII» şeklinde gösterir. Bütün ciltlere genel bir atıf yapıyorsa «8 C.» demek gerekir. İlkinde Romen, ikincisinde Arap harflerinin kullanılmış olduğuna dikkat ediniz.

(5) **Baskı numarası** : Şöyle gösterilebilir :

Bir. B.	ya da	1. B.
İki B.	"	2. B.

(6) **Basıldığı şehir** : Şehir adından sonra virgül konur. Kitabın ön sayfasında bir kaç şehir adının olması da mümkündür. O zaman, yalnız ilk adı geçen şehir yazılır. Şehir pek bilinen bir yer değilse, federe devlet ya da dev-

letin adını yazmak gerekir. O takdirde, iki ad birbirinden virgülle ayrılır.

(7) **Basımevi** : Basımevinin adı uzunsa anlaşılacak şekilde kısaltılabilir. Basımevinden sonra virgül konur. Yayınlayan daha önemliyse, o zaman yayınevi adı belirtilir.

(8) **Tarih** : İç kapaktaki tarih konur. Tarih yoksa bu husus «t. y.» (tarih yok) harfleriyle gösterilir. Kitaba tarih konmamış olmasına rağmen araştırmayı yapan yayın tarihini başka kanallarla tesbit edebilmişse, o tarih braket içinde gösterilmelidir.

Yayınlanması bir kaç yıl süren seri kitaplar için tarih şöyle gösterilebilir : 1956 - 1960.

Seri halâ devam ediyorsa bu da şöyle gösterilir : 1962 —.

(9) **Sayfa numarası** : Tek sayfa «s.» harfiyle gösterilir; «sh.» ve «sf.» gibi daha uzun şekiller kullanmağa hacet yoktur. Bu harfin büyük harf olarak yazılması da yanlıştır. Çünkü bu işaret virgülden sonra konmaktadır ve virgülden sonra da, özel isimler dışında, küçük harf kullanılacağı bilinmelidir. Sayfa sayısı birden fazla olursa şu şekilden biri ile gösterilir : s., ss., sl. Yalnız «s» harfi kullanmak akla yatkın geliyor.

Birden fazla sayıların nasıl gösterileceği şu örneklerden anlaşılabilir :

s. 140 . 146 ya da s. 140 . 46 doğru, fakat s. 140 . 6 yanlıştır.

(10) **Altı çizilen ya da turnak içinde gösterilen başlıklar**: Basılmış çalışmaların altı çizilir ve o çalışmaların kısımlarıyla basılmamış olanlar turnak işaretleri arasında gösterilir.

Altı çizilen yayınlar şunlardır : Kitaplar, broşürler, dergiler, yıllıklar, gazeteler, bültenler, şiirler ve yayınlanan raporlar.

Tırnak işareti içinde gösterilenler şunlardır : Dergilerde makâleler, bir kitabın parçası olarak gösterilen yazılar, konuşmalar ve şiirler, tez, ders notu ve rapor gibi yayınlanmamış çalışmalar.

(11) Ne altı çizilen, ne de tırnak içinde gösterilen başlıklar : Kur'an, İncil, Vedanta gibi kitapların ne altı çizilir, ne tırnak içinde gösterilir.

(12) Başlıklarda büyük harfin kullanılışı : Türkçe kitap başlıklarında, bağlama edatları hariç, her kelimenin ilk harfi büyük olarak yazılmalıdır. Fransızca, İtalyanca ve İspanyolca kitap başlıklarında ilk kelimenin ilk harfi ve bütün özel isimlerin ilk harfi büyük yazılır, isimden gelen sıfatlar küçük harfle yazılır. İngilizce başlıklarda ilk harf ve isim, zamir, sıfat, zarf ve fiillerin ilk harfleri büyük olarak gösterilir. Almanca kitap başlıklarında ilk harf ve bütün isimlerin ilk harfleri büyük yazılır.

(13) Kısaltmalar : Dipnotlarında bazı kısaltmalar yapmak gereklidir. Bu kısaltmalarda altı çizilen ya da büyük harfle yazılanlara dikkat ediniz.

m. iv	dördüncü madde	ş. y.	şehir yok
böf. ii	ikinci bölüm	No.	numara
der.	derleyen	s.	sayfa
çev.	çeviren	par.	paragraf
et al.	ve diğerleri	passim.	belirli bir sayfa yerine kitabın bütününe atıf
infra.	bundan sonraki kısımlara bakın	supra.	bundan önceki kısımlara bakın
dn. 10	on numaralı dipnotu	C.	cilt
t. y.	tarikh yok	cf.	karşılaştırın

Yukarda geçen *infra.*, *supra.* ve *passim.* kelimeleri hakkında bir kaç söz : Araştırmanın bir yerinde değinilen bu konu daha ilerde bir nokta ile bağlanıyorsa, dipnotunda, örneğin. «*infra.*, s. 167» demekle okuyucunun daha sonra gelen bu sayfa ya da sayfalara dikkatli çekilir. Aynı şekilde, bu bağlantı daha önceki sayfalarda geçmişse, bu da «*supra.*, s. 12» ile gösterilir. *Passim.*'e gelince : Bir kitabın bütününden elde edilen, fakat herhangi bir sayfasında gösterilmeyen bir fikir o kitabın hepsine atıf yapmakla ileri sürülür. O zaman, dipnotunda kitap belirtilir ve basım tarihini izleyen virgülden sonra *passim.* kelimesi yazılır.

Pierre Jalée çağımız emperyalizminin, bir yandan «hür dünyanın sınırlarını her yerde savunma» parolası altında, öte yandan da, yardım ve özel yatırımlara uluslararası nitelik kazandırıp, uluslararası teşekküller kanalıyla faaliyet göstererek tek cephe gibi hareket ettiğini ileri sürmektedir.¹

¹ Pierre Jalée, *Yoksul Ülkeler Nasıl Soyuluyor?* çev. Selâhattin Hilâv, İstanbul, Yön, 1965, pasalm.

Ibid., op. cit. ve loc. cit. ileride anlatılacaktır.

(1) Aşağıda kitap, makâle, rapor, tez ve gazetelere nasıl atıf yapılacağı örneklerle gösterilmiştir.

(a) **Tek yazar olursa :** Genellikle üç yoldan biri kullanılmaktadır.

¹ Charles Darwin, *The Origin of Species* (Chicago, Encyclopedia Britannica, 1952, s. 81.

ya da

¹ Charles Darwin, *The Origin of Species* (Chicago, Encyclopedia Britannica, 1952), s. 81.

Üçüncü olarak, yukarda kitap isminden sonra virgül yerine nokta da kullanılabilir.

Bu üç örnekten şu anlaşılıyor : Bu kitaba atıfta bulunurken ya kitap başlığından sonra hiç bir noktalama kon-

mayıp parantez açılır ve basıldığı şehir, basımevi ve tarih gösterildikten sonra parantez kapanır ve bir virgül konur ya da kitap başlığından sonra virgül ya da nokta konup parantezler kaldırılır. Her üç usûl de kullanılmaktadır.

(b) Çift yazar :

1 Albert Einstein ve Leopold Infeld, *The Evolution of Physics*, New York, Simon ve Schuster, 1938, s. 45 ve 95.

(c) Üç yazar :

1 Cahit Talas, Sait Dillik ve Alpaslan Işıklı, *Türkiye'de Sendikacılık Hareketi ve Toplu Sözleşme: İktisadi Yönleriyle*, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1965, s. 47.

(ç) Üçten fazla yazar :

1 Günter Söder, et al., *Sosyal Demokratların Çıkması*, çev. Kenan Somer, Ankara, Sol Yayınları, 1986, s. 15.

(d) Yazar adı yoksa : Doğrudan doğruya kitap başlığıyla başlanır.

(e) Yazar adı, kitap ya da makâleden bulunmayıp başka kaynaklardan bulunduyorsa :

1 [Henry Z. Bluck], «Art for Its Own Sake», *Magazine of New Art*, C. XXX (January, 1912), s. 85 - 90.

(f) Müstear adın yanında gerçek adın gösterilmesi :

1 W. M. Knight - Patterson [W. W. Kuiski], *Germany from Defeat to Conquest*, London, George Allen and Unwin, 1945, s. 198.

(g) Çeviren :

1 Karl Marx, *Türkiye Üzerine : Şark Mescelesi*, çev. Selâhattin Hilâv ve Atilla Tokatlı, İstanbul, Gerçek, 1966, s. 18.

(h) Baskı numarasının gösterilmesi :

1 Seha L. Meray, Devletler Hukukuna Giriş, C. II, Uç. B., Ankara, Ajans Türk Matbaası, 1965, s. 15.

(i) Başkasının derlediği bir kitapta yazarlardan birinin yazısına atıf :

1 V. O. Key, Jr., «Politics and Administration», Public Administration : Readings and Documents, der. Felix A. Nigro, New York, Rinehart, 1951, s. 15 - 21.

(j) Yazarı belli olmayan rapor :

1 Annual Report of the Board of Regents of the Smithsonian Institution for the Year Ending June 30, 1932, Washington, U. S. Government Printing Office, 1933, s. 20.

(k) Yazarı belli olmayan rapor :

1 İhsan Unat, Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı Hakkında, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinde 20 Aralık 1959 - 10 Şubat 1960 tarihlerinde yapılan seminer, s. 5.

(l) Bir kurum, firma ya da enstitünün yazarı olduğu rapor :

1 Dış Münasebetler Enstitüsü, Milletlerarası Münasebetlerle İlgili Anayasaya Komabilecek Hükûmler, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1960, s. 3.

(m) Yıllıkta yazı :

1 Metin Tamkoç, «The Question of the Recognition of the Republic of Turkey by the United States», Milletlerarası Münasebetler Türk Yılığ, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dış Münasebetler Enstitüsü Birinci Yılığ, Ankara, Sevinç Matbaası, 1960, s. 116.

(n) Dergilerde yazarı belli olan makâle :

1 Mehmet Selik, «Milletlerarası Sermaye Hareketlerinin Kısa Tarihçesi», Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. XV, No. 4 (Aralık 1960), s. 43.

(n) Dergide yazarı belli olmayan makale :

1 «Schooling for a Speaker,» Time, June 14, 1964, s. 54.

(o) Kitap eleştirilmesi :

1 Ruşen Y. Keleş, Harvey Perloff'un Education for Planning : City, State and Regional adlı kitabının eleştirilmesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. XV, No. 4 (Aralık 1960), s. 263.

(ö) Ansiklopedide imzalı yazı :

1 Sidney B. Fay, «Balance of Power,» Encyclopedia of the Social Sciences, der. Edwin R. A. Seligman ve Alvin Johnson, 12 B., C. 1 - 2, s. 395.

(p) Tezler :

1 Mete Tunçay, «Erkinlik Kavramının İncelenmesi,» (basılmamış doktora tezi, İdari İlimler Enstitüsü, Siyasal Bilgiler Fakültesi), s. 20.

(r) Klâsiklere atıf :

1 Cicero Tusculanae disputationes II. 2. 22. 52. s. 54.

Yukardaki örnekten de anlaşılacağı gibi, klâsik kitaplardaki bölümler küçük Romen harfleriyle, onların içlerinde küçük bölümler de Arap harfleriyle gösterilir. Yazar ve kitap adından sonra virgül konmaz. Bölümler birbirinden virgül yerine nokta ile ayrılır. Yalnız son bölüm numarası ve sayfa işaretlerinden önce virgül konur.

(s) Konuşmalar :

1 Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük'le konuşma, 3 Eylül 1961.

(ş) İkinci kaynaktan atıf :

1 Ruşen Y. Keleş, Şehir ve Bölge Planlaması Bakımından Şehirci Hareketleri, Ankara, Ajans Türk Matbaası, 1961, s. 26'dan C. F. Chute, «Today's Urban Regions,» National Municipal Review, C. XXXV (June 1956), s. 276.

(t) **Ibid'in kullanılışı** : Aynı kaynak birkaç sayfa sonra bile araya başka kaynak girmeden tekrar edilirse, Latince «aynı yerde» anlamına gelen **ibid.** kullanılır. Örnek :

1 Mümîtas Soysal, *Anayasaya Giriş*, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1968, s. 11.

2 *Ibid.*, s. 23.

«**Ibid.**» yerine «adı geçen eser» sözlerinin kısaltılmış şekli olarak «a.g.e.» harfleri de kullanılabilirse de, bu yolla bazı karışıklıkların doğması önlenememektedir.

Bir önceki dipnotunda aynı yazarın aynı dergide her hangi bir zamanda yayınlanmış yazısına atıf yaparken de **ibid.** kullanılır.

1 Seha L. Meray, «Devletler Hukukunda Bazı Terim Meseleleri», *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. XI, No. 4. (Aralık 1956), s. 54.

2 ———, «Kit'a Sahanlığı Hakkında Cenevre Sözleşmesi : 1868», *Ibid.*, C. XIII, No. 4 (Aralık 1968), s. 82.

(u) **Ibid.'in kullanılmadığı zaman** : Bir öncekinde değil de , her hangi bir dipnotunda adı geçen kitap ya da makâleye tekrar atıf yapmak isteniyorsa, bu iki şekilde olur:

(1) **Birinci metod** : Bir kaç dipnotu önce adı geçen kitaba yeniden atıf yapılıyorsa yazarın yalnız soyadı ve atıf yapılan sayfa numarası verilir. Ancak, aynı soyadını taşıyan başka bir yazarın kitabı da daha önceki dipnotlarında geçiyorsa ikisini ayırdetmek için yazarın ilk adı da zikredilmelidir. Dipnotlarında aynı yazarın birkaç kitabı geçiyorsa kitaplardan hangisine atıf yapıldığını belirtmek gerektiğinden, kitabın başlığı da, istenirse daha kısa bir şekilde, tekrar yazılmalıdır. Makâlelere yapılan atıflarda yazarın soyadı ve derginin adı yazılır. İkinci atıfta, artık, makâle başlığını tekrarlamaya hacet yoktur.

Örnekler :

1 Hicri Pişek, Anayasa ve Vatandaşlık, Ankara, Ajans Türk Matbaası, 1961, s. 19.

2 Şerif Mardin, «Tabii Hukukun Gelişme Safhaları Hakkında Bir Not», Siyasal Bilgiler Fakültesi, C. X, No. 2 (Haziran 1955), s. 150.

3 Pişek, s. 21. (Birinci dipnotundaki kitaba ikinci atıf yapıyor.)

4 Hicri Pişek, Türk Vatandaşlık Hukuku, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası, 1959, s. 140. (Pişek'in başka bir kitabına atıf yapıyor.)

5 Mardin, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. X, No. 2 (Haziran 1955), s. 152. (Mardin'in dergideki yazısına ikinci atıf yapılırken soyadından sonra makale başlığı değil, dergi adı zikrediliyor.)

6 Pişek, Anayasa ve Vatandaşlık, s. 23. (Buraya kadar Pişek'in iki kitabına atıf yapıldığından altı numaralı dipnotunda kitabın adını da belirtmek şarttır. Kitap adı uzun olsaydı, bu defa anlaşılabilir, çek şekilde kısaltılabilirdi.)

Ibid. yerine «adı geçen kaynak» anlamına «a.g.k.» da kullanılmaktadır. Yalnız, bu yol **ibid.**, **op. cit.** ve **loc. cit.** farklarını belirtmiyor. Karışıklık yaratmayacak yerlerde kullanılabilir.

(ii) İkinci metod : Yukarıdaki dipnotlarının gösterilmesinde **op. cit.** («yukarıda adı geçen çalışma» anlamına gelen Lâtince *opere citation*'ın kısaltılmışı) ve **loc. cit.** («Yukarıda adı geçen yer» anlamına gelen Lâtince *loco citato*'nun kısaltılmışı) da kullanılabilir. Aynı kaynağa ikinci atıf yapıldığı zaman araya başka dipnotları girme, ikinci atıfta **op. cit.**, kullanılır. Dipnotlarında aynı yazarın bir kaç kitabı zikrediliyor ve araştırmayı yapan en son zikredilen kitaba atıfta bulunmak istiyorsa, **loc. cit.** kullanılmalıdır. Aksi takdirde, yazarın hangi kitabına atıf yapıldığı belli olmaz. Bir dergi makalesi, büyük bir serinin

bir parçası ya da bir koleksiyondaki vesikaya atıf yapılırken de loc. cit. kullanılır.

Örnekler :

- 1 Hicri Fişek, Anayasa ve Vatandaşlık, Ankara, Ajans Türk Matbaası, 1961, s. 19.
- 2 Şerif Mardin, «Tabii Hukukun Gelişimsel Safhaları Hakkında bir Not,» Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. X, No. 2 (Haziran 1955), s. 150.
- 3 Ibid., s. 153 (Mardin'in aynı makalesine tekrar atıf yaparken araya başka dipnotu girmediğinden loc. cit. yerine ibid. yazılması doğrudur.)
- 4 Hicri Fişek, Türk Vatandaşlık Hukuku, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası, 1969, s. 149.
- 5 Mardin, loc. cit., s. 152.
- 6 Fişek, loc. cit. (Fişek'in son adı geçen kitabında aynı sayfaya ikinci defa atıf yapılıyor.)

2. Muhteva Dipnotları

Yazar metindeki bir noktayı muhteva dipnotunda daha fazla açıklayabilir. Muhteva dipnotunda kaynaklara da atıf yapılabilir.

Örnek :

- 1 Ren Nehri batı ve kuzey İsviçre'nin yüksek dağlarından çıkıp Biogen'den sonra Avrupa kıyı plâtosuna erismekte ve Kuzey Denizi'ne akmaktadır. Deltası ile Hollanda meydana gelir. E. J. Clapp, The Navigable Rhine, Boston, Houghton Mifflin, 1911.

Ç. EKLER

Metne sokulmayacak ya da tamamlayıcı nitelikteki bazı belge ve tablolar araştırmanın sonunda «Eks» bölümün-

de yer alabilir. Atatürk'ün Nutkunun sonundaki ek belgeler gibi.

D. BİBLİYOGRAFYA

«Bibliyografya» yerine «Faydalanılan Kaynaklar» kelimeleri de kullanılabilir. Yazarın tercihinə göre, yalnız birinci derecede önemli kaynakların listesiyle de yetinilebilir. Bibliyografyayı kitaplar, makâleler, belgeler, raporlar, yayınlanmamış araştırmalar ve diğer kaynaklar olarak sınıflandırmak doğru olur. Her başlık altında alfabe sırasına uymak daha doğrudur. Sıra bazan kitap ya da diğer araştırmaların yayın tarihine göre de yapılmaktadır. Aynı yazarın bir kaç çalışmasına işâret ediliyorsa her defasında yazarın adını tekrarlamaya lüzum yoktur. Yazarın ikinci ve onu takip eden kitaplarında yazarın adının yerine daktilo ile yalnız sekiz haneli çizgi konur. Kaynakların yazılışı genel olarak dipnotlarındaki yazılışa uygundur. Yalnız bibliyografyada yazarın soyadı ile başlanıp soyadından sonra virgül konur. Makâlelerin, dergilerin hangi sayfaları arasında olduğu gösterilmelidir. Kaynaklar arasında çift satır boşluk bırakılmalıdır. Bibliyografya izahlı iso kısa açıklamalar her kitabın altına tek satır olarak yazılır. Örnekler için bu kitabın «Faydalanılan Kaynaklar» bölümüne bakınız.

III. NOKTALAMA

Yerinde kullanılan noktalama işaretleri yazılan şeyin daha kolay anlaşılmasına yardım eder. Aşağıda bu işaretlerin nerelerde kullanıldığı gösterilmiştir :

A. Virgül :

1. Tarih atarken şehir isminden sonra.

Ankara, 29 Ekim 1962.

2. Hitap ederken kullanılan kelimeleri ayırmak için.

«Efendiler, bu muhacemat Anadolu'ya mahsus ve mahsus değil. dir. Bu muhacematın hedefi umumisi bütün Şark'tır.»

3. Cümle içinde aynı ayar da kelimelerden sonra.

«İstiklâli tam denildiği zaman, bittabi, mali, iktisadi, adif, askeri ve her hususta istiklâli tam ve serbestisi tam demektir.»

4. Cümlelerin daha iyi anlaşılması için birbiri arkasından gelen kelime gruplarını ayırmak için.

«Memleketiniz, güzel Adana'nuz, bilirsiniz ki, tarihin malûm devirlerindenberi tamamen bir Türk memleketidir.»

5. İktibas edilen bir sözü cümlelerin diğer kısmından ayırmak için.

Türk ulusal kurtuluş hareketi için, «başaramazlar,» diyorlardı. Asıl söylemek istedikleri, «başaramamalılar,» idi.

6. «Fakat,» «ama» ve «çünkü» gibi bağlama edatlarından önce.

«Sulh mutlaka olacaktır, çünkü bütün dünya daha fazla hâlâ harpte kalmaya tahammül edemez.»

Bağlama edatıyla bağlanan cümlelerin her ikisi de çok kısa ve subjektleri de bir olursa virgül konmaz.

Saldırdı ama çekildi.

7. Cümle içinde «evet» ve «hayır» dan sonra.

Evet, amacımız budur.

8. Bir önceki sözü açan ya da izah eden kelime ya da kelime gruplarını ayırırken.

Fabian sosyalistleri, yani Webb'ler, Shaw, Wallas ve diğerleri, he'k desteğinden mahrumdular.

9. Sübjekt prediketten çok uzak düştüğü zaman sübjekten sonra.

Hiç bir ülke, yüzyıllardır diğer ülkeleri teker, teker sarsarak daha demokratik ve daha adil yönetimlerin kurulmasına yol açan hareketlerin dışında kalmayacaktır.

10. Çift kelime ve kelime gruplarından sonra.

Milli gücü değerlendirirken coğrafya ve nüfus, milli karakter ve milli moral, işe ve ham maddeler, endüstriyel ve nükleer ya. terlikle hükümetin ve diplomasiinin kalitesi üstünde durulmalıdır.

11. Cümleden fiil gibi bir kelime çıkarıldığı zaman.

Venezuela Girit'te doğmuş; Atatürk, Selânik'te.

12. Cümlede «değil» kelimesiyle yaratılan çelişmeden sonra.

Hürriyet ve eşitlik birbirine karşıt değil, birbirini tamamlayan iki kavramdır.

13. Tırnak işareti içine alınan cümleden önce.

Tocqueville'in daha geçen yüzyılda söylediği gibi, «eşitlik olamaz» yerde hürriyet olamaz.»

14. Karışık bir cümlenin aynı ayarda olan bağlı cümlelerini ayırmak için

insanlığın bu kadar ilerlemesi, sonra da kendini yok etmeğe hazırlanışı Bertrand Russell'e anlamsız geliyordu.

15. Önemsiz nidalarda ünlem işareti yerine.

Yavaş, düşersin.

16. Mektuba başlarken.

Sayın Bay,

17. Bir ismi tanımlayan birden fazla sıfatları ayırırken.

Tam bağımsız, adil, ıleri teknikli ve kalkınmış bir Türkiye.

18. Zarflardan önce.

Herşeyden önce, Afrika'nın siyah olduğunu hatırlamalıyız.

19. Bir cümle içinde küçük cümleleri ayırmakta.

Çalışmayı, tıpkı mutluluk gibi, herkes paylaşmalıdır.

B. Noktalı Virgül :

1. Çelişmeli cümleler arasında.

Halktan kopmuş bir yönetim faşizmdir; halktan taraf yönetim ise demokrasidir.

2. Bir cümlenin bağlama edatı ile bağlanmayan uzun ve ayrı parçalarını birleştirmek için.

H. G. Wells başarılı bir romancıydı; aşağı orta sınıfın hayat ve düşüncelerini, kendi tecrübelerinden de faydalanarak, anlatmayı bilmişti.

3. Uzun iki tam cümlenin «fakat,» «ama,» «yahut» ve «çünkü» gibi bağlama edatlarıyla birleştiği yerde.

Dünyada iyi insanların görevi herkesin mutluluğu ve hayat seviyesini arttırmak olmalı; ama bu amaç yaşamak için rekabet sisteminin hâkim olduğu bir düzende _gerçekleşecek mi?

C. Nokta :

1. Cümle bitiminde.

Sıhhatli bir toplumda fakir olamaz.

2. Kısaltmalardan sonra.

T. C.

3. Belirli parçaları ayıran rakam ya da harflerden sonra.

1., 2., 3.

a., b., c.

Ç. İki Nokta :

1. İktibaslarda «dedi ki» gibi kelimelerden sonra.

Atatürk diyor ki : «Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.»

2. Liste gibi bir dizide.

Geçen yaz şu kitapları okumuş : Cole'un Sosyalizm Tarihi, Yakup Kadri'nin Yaban'ı ve Nazım Soysal'nın Türkiye'de Kapitalistlerin Rejimi.

3. İkinci cümle ya da cümle grubunun birinciyl açıkladığı yerlerde.

Sömürge siyaseti türlü yollarla baş vurur : Askeri gücüne dayanarak kaba kuvvet kullanır; ekonomik kontrollerle hegemon-ya kurmağa kalkar; kültürel sömürgecilğe çalışır.

D. Üç Nokta :

1. İktibaslarda bir çıkarma ya da atlama olunca.

«Harici siyasetin dahili siyasetle münasebet olması lâzımdır... Milletimizin kavi, mev'ut ve müstakil yaşayabilmesi için devletin tamamen millî bir siyaset takip etmesi ve siyasetin teşkilâtı dahiliyemize tamamen mutabık ve müstenit olması lâzımdır.»

2. Söylenmesi istenmeyen ya da anlaşılması okuyucuya bırakılmak istenen durumlarda.

Gelişmiş ülkeler gelişmemiş Afrika'nın kalkınma sorunlarını anlamayacak olurlarsa...

E. Soru :

1. Soru cümlelerinin sonunda.

Türkiye'nin İngiliz ve Fransızlara yaklaşması Faşist İtalya endişesinden ileri gelmiyor muydu?

Nakille cümleye giren sorularda soru işaretleri kullanılmaz.

Misafir devlet adamı Türkiye'nin savaşa girip girmeyeceğini sordu.

2. Doğruluğundan şüphe edilen sözlerden sonra parantez içinde soru işareti konulabilir. Soru işareti yerine gene parantez içinde lâtince «sic.» deyiimi de kullanılabilir.

Osmanlıların Kıbrıs'ı 1670'de (?) aldıklarını ileri sürüyor.

F. Ünlem :

1. Hayret, şüphe ve heyecan ifade eden cümle ya da kelimelerden sonra.

«Ne yapalım?» dediler. «Celâdet gösteriniz!» dedim.

2. Dikkati uyarmaya yarayan nidalardan sonra.

«Padışah ha! O önemsiz bir kukladır.»

3. Soru şeklinde olmakla beraber hayret ifade eden cümlelerden sonra.

Açlıktan ölen bir adamın hür olduğuna kim inanır!

G. Çizgi :

1. Sıralanan şeylerden onları özetleyen ifadeyi ayırmak için.

Uluslararası barış teşkilâtının kurulması, milliyetler ilkesinin kabulü, uluslararası ekonomik ilişkilerin serbestliği . bunlar, Wilson'a göre, barışın temelleriydi.

2. Cümlelerin anlamını kuvvetlendiren kelime ya da kelime gruplarından önce.

Goodwin diyor ki : «İnsanlar tyilğin ne olduğunu bilmedikleri için itham edilemezler . hele toplum onları bu yolda eğitmiyorsa.»

3. Birbirine benzer kelimeleri ayırmak için.

Romanya bir . iki ay içinde peşpeşe baskımlara uğrayarak...

4. Tam bir fikir ifade eden cümleye fazladan eklenen bir kelimeden önce.

İngiltere Süveyş çıkarmasından hiç bir şey kazanmadı . hiç!

5. Bir kelime ya da kelime grubunu açıklayan ifadeleri ayırmak için.

Avrupa endüstri devrimine girdiği zaman sömürgecilik yapma. saydı . ki bu imkânsızdı . az gelişmiş ülkeler kalkınabilirdi.

6. Bir cümlelerin parçaları arasına sokuşturulan kelimeleri ayırmak için.

Toynbee'nin tarih tezi . Spengler'inki tezi savunmuştur . uygarlıkları biyolojik bir organizma gibi ele alır.

7. Cümle tamamlanmadan fikirde bir değişikliği göstermek için.

Osmanlı İmparatorluğunun Birinci Cihan Savaşına girişi . neydi o iki savaş gemisinin adları?

H. Apostrof :

1. Özel isimleri eklerden ayırırken.

Ankara'dan.

2. İktibas edilen metin içinde ikinci bir iktibası ayırırken.

«Vahdettin'in ilk hareketleri hakkındaki hükümlülül meclisteki beyanatı devletleriyle öğrenmiştik. Türkiye'nin idam kararını ayağa kalkarak bütün endamıyla kabul eden Vahdettin'in bu hareketi denetkâranesiyle yalnız kendisinin lâıık olduğu bir muameleyi kabul etmiş olmaktan başka hiç bir şey olmadığını» söylemişsiniz.»

I. Parantez :

1. Bir fikrin örneklerini verirken.

Beş büyük devlet (A. B. D., S. S. C. B., Büyük Britanya, Fransa ve Çin) Birleşmiş Miletler Güvenlik Kurulunda daimi üyedir.

2. Bazı sözlerin çevirisi asıllarıyla birlikte yazılırken.

«Çul adhaero prae-est» (kimi desteklersem o galip gelir) sözü Sekizinci Hanrı'ye atfedilir.

3. İktibas edilen parçada mahsus atlamalar yapıldığı zaman cümleleri birbirine daha iyi bağlamak için eklenen kelimeleri metnin aslından ayırırken.

«Napolyon'un Osmanlı İmparatorluğu aleyhine gelişmesini engellemek için bir anlaşmaya varamazsak ikinci bir çözüm yolu olarak Osmanlı İmparatorluğunun bölünmesinde aktif bir rol almamız gerekmektedir. (Daha açıkcası.) Napolyon'un Osmanlıları yıkması engellenemezse bu bölüşmede kendimize düşen payı almamız şarttır.»

4. Dipnotlarında şehir, basımevi ve basım tarihini diğer bilgiden ayırırken.

Hikmet Kuvılcımlı, Türkiye'de Kapitalizm, C. I: İstübdatta, Hârr. riyette, Cumhuriyetle, Ankara, Tarihsel Maddecilik Yayınları, 1965, s. 78.

5. Dipnotunda makâleye atıf yaparken cilt ve nüsha numarasından sonra tarihini göstermek için.

Behice Boran, «Sociology in Retrospect,» *The American Journal of Sociology*, C. III, No. 4 (Ocak 1947), s. 312 - 320.

6. Cümlelerin ana fikrinden uzak olan bazı eklemeleri ayırırken.

«İnançlarımızı böylece sıralamış oluyoruz, (biraz durur) şimdi bu ilkelerin gerektirdiği şekilde hareket ediyor muyuz?»

7. Cümlede bazı tarih ve işaretleri gösterirken.

Sismondi (1773 - 1842) klasik ikisatçıları ilk eleştirenlerdendi.

İ. Braket (Köşeli Parantez) :

1. Dipnotunda müstear ismin yanında yazarın asıl adı da belirtilirken.

W. M. Knight . Patterson [W. W. Kuiski], *Germany from Defeat to Conquest*, London, George Allen ve Unwin, 1945, s. 150.

2. İktibas edilen bir metinde metnin aslında olan bir yanlış düzeltilirken.

«Fransa'da altıncı [beşinci] cumhuriyetin Başkanı de Gaulle...»

3. Kitap ya da makalede gözükmeyip de başka kaynaklardan bulunan yazar adının gösterilmesinde.

[Henry Z. Black], «Art for Its Own Sake,» *Magazine of New Art*, C. XXX (January, 1912), s. 86.

J. Tırnak :

1. İktibas edilen cümle ya da paragrafın başına ve sonuna.

«Dördüncü Henri'ye göre, kuvvet dengesini korumak için en güvenli yol her devletin eşit kuvvette olmasıymış...Halbuki, çok kuvvetli bir devletin hegemonyasını engellemek için ittifaklara girişmek daha basit ve daha adilâne bir metoddur.»

İktibas edilen parça birden fazla paragrafsa tırnak işaretleri şöyle konur :

«Hans J. Morgenthau'a göre, uluslararası politika, her türlü politika gibi, bir güç çatışmasıdır. Uluslar amaçlarını felsefi, ekonomik ve toplumsal ilkelere göre tanımlayıp siyasal olmayan araçlardan faydalansalar bile, uluslararası politika çerçevesi içinde hareket ettikleri müddetçe güç (kuvvet, kudret) peşinde koşuyorlar demektir...

«Uluslararası ilişkilerde benocek tutuma karar verenler hem kendi uluslarının, hem diğerlerinin ulusal güçlerini sürekli olarak değerlendirmek zorundadırlar.»

2. Dipnotunda makâle başlığı gösterilirken.

İbrahim Yasa, «Toplum Kalkınması ve Köylerimizde Yardımlaşma Gelenekleri,» Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. XVII, No 1 (Mart 1962), s. 89 - 117.

3. Tez, ders notu ve rapor gibi yayınlanmamış çalışmaları gösterirken.

Baran Tuncer, «Milletlerarası İktisadi Yardımlar ve Kalkınma Meselesi,» (basılmamış doktora tezi, Maliye Enstitüsü, Siyasal Bilgiler Fakültesi), s. 30.

4. Bir listede aynı şeyi tekrarlamamak için.

1960	17,1
1955	»

5. Kelimenin bilinen anlamdan biraz ya da bir hayli farklı kullanıldığını göstermek isterken.

İşte, Salazar «demokrasî» bu esaslara dayanıyordu.

6. Bazı teknik kelimeleri ayırmak için.

«Şehirci» kavramıyla tanımlanan çeşitli anlamların açıklanmasına geçmeden önce...

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

1. Almack, John C., *Research and Thesis Writing*, Boston, Houghton Mifflin Co., 1930.
2. American Library Association, A. L. A. *Cataloging Rules for Author and Title Entries*, Chicago, A. L. A., 1949.
3. Appel, Livia, *Bibliographical Citation in the Social Sciences : a Handbook of Style*, 2. B., Madison, University of Wisconsin Press, 1946.
4. Dugdale, Kathleen, doc., *A Manual of Form for Theses and Term Reports*, Bloomington, Indiana, Owl Books, 1960.
5. Hook, Luryle ve Gaver, Mary V., *The Research Paper*, New York, Prentice - Hall, 1948.
6. Gainer, Elliott S. M. ve Cordasco, Francesco, *Research and Report Writing*, New York, Barnes and Noble, 1959.
7. House, Home C. ve Harman, Susan E., *College Rhetoric*, New York, Prentice - Hall, 1934.
8. Hubbell, G. S., *Writing Documented Papers*, New York, Prentice³ . Hall, 1948.
9. Hurt, Peyton, *Bibliography and Footnotes : a Style Manual for College and University Students*, Berkeley, University of California Press, 1949. .
10. Joughlin, G. L., *Basic Reference Forms : a Guide to Established Practice in Bibliography, Quotations, Footnotes and Thesis Format*, New York, Crofts, 1941.
11. Kornow, Ernest, *Araştırma Ki Kitabı*, çev. Sadun Aren, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1956.
12. Reader, Ward G., *How to Write a Thesis*, Bloomington, Ill., Public School Publishing Co., 1930.

13. Schmitz, Robert M., der., Preparing the Research Paper : a Hand. book, 3. B., New York, Rinehart and Co., 1947.
14. Tamkoç, Metin. Manual For Term Papers and Seminar Reports. Ankara, Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesi, 1967.
15. Toven, Baha, Noktalama, 6. B., İstanbul, Kanak Kitabevi, 1946.
16. Trelease, Sam P., The Scientific Paper, 2. B., Baltimore, the Williams and Wilkins Co., 1951.
17. Turabian, Kate L., A Manual for Writers of Dissertations, Chicago, University of Chicago Press, 1937.
18. University of Chicago, A Manual of Style, 11. B., Chicago, University of Chicago Press, 1949.
19. U. S., Style Manual, Washington, Government Printing Office, 1945.

D İ Z İ N

- Almanak, 7.
 Ansiklopedi, 6, 31.
 Apostrof, 42.
 Atlas, 8.
 Basıldığı şehir, 25 - 26.
 Basıldığı tarih, 26.
 Basımevi, 26.
 Baskı numarası, 25.
 Başlık, 18.
 Bibliyografya 3, 8, 9, 11 - 12,
 13, 35, 45 - 46.
 Biyografik sözlük, 7.
 Bölümler, 18, 19, 27;
 tâli—, 22.
 Braket, 20, 21, 29, 43.
 Büyük harf, 27.
 Cf., 27.
 Cilt, 27.
 Çeviren (çev.), 25, 27, 29.
 Çift yazar, 29.
 Çizgi, 27, 41.
 Daktilo, 16 - 17.
 Dipnotu, 13 - 14, 33 - 34; refe-
 rans —, 23 - 34; muh-
 teva —, 34.
 Derleyen (der.) 25, 27.
 Dizin, 7 - 8, 13.
 Eleştirme, 31.
 Et. al., 24 - 25, 27.
 Giriş, 18.
 Ibid., 28, 32 - 33.
 İçindekiler, 13, 18.
 İki nokta, 39.
 İktibas, 15, 19 - 21.
 Infra., 27.
 İtalik, 20 - 21.
 Kartlar, 2 - 3, 4, 5, 14.
 Kaynak, 2, 11 - 12; İkinci—,
 31.
 Kısaltma, 22, 27.
 Kitap, 23 - 24; — adı, 25;
 seri —, 26.
 Klâsikler, 31.
 Konunun seçilmesi, 1 - 2.
 Konuşma, 31.
 Küçük harf, 20.
 Kütüphane katalogları, 3 - 4.
 Loc. cit., 33 - 34.
 Madde, 27.
 Makâle, 8 - 9, 30 - 31.
 Müracaat kitapları, 6.
 Müstear ad, 29.

Nokta, 20, 39.	Soru, 40.
Noktalı virgül, 38.	Supra., 27.
Not alma, 14 - 15.	Ş. y., 27.
Op. cit., 33 - 34.	Tablo, 18.
Onsöz, 18.	Tek yazar, 28.
Paragraf, 27.	Tez, 31.
Parantez, 42 - 43.	Tırnak, 19, 43 - 44.
Passim., 28.	T. y., 26, 27.
Plan, 1.	Üç nokta, 39 - 40.
Rakkam, 21 - 22, Romen —, 21, 24, 27; Arap —, 21, 27.	Üçten fazla yazar, 29.
Rapor, 30.	Üç yazar, 29.
Raporun yazılması, 16 - 17.	Ünlem, 40.
Resmî yayın, 10 - 11.	Virgül, 36 - 38.
Sayfa, 26.	Yabancı kelime, 22.
	Yıllık, 7, 30.

Kapak Baskısı : Önder Matbaa
Kapak Düzeni : Odak Stüdyo

5 T.L.